

Minden Halál Énrám Talál

Rastislav Škulec: *Remix, Refresh, Restart* című kiállításáról.
Kortárs Művészetek Múzeuma, Újvidék, 2013. november-december

„*Oedipa hátradőlt, és várta békén,
hogy elhangozzék a 49-es tétel kiáltása.*”
(Thomas Pynchon)

A cím csalóka.

Az idézet is az.

De mindenképp lehetséges értelmezési, megközelítési kulcsokat ad Rastislav Škulec birodalmának felfejtéséhez, integrálásához, viszonyulási-viszonyítási pontokként sem utolsók.

A megboldogult Badadadától kölcsönzött cím a szerző a halállal való – hol leplezetlen, hol burkoltabb, hol tréfás-ironikus, hol véresen komoly – kacérkodása, a halál kísértése, láttamozása, „becsomagolása”, fő- vagy melléküzenetként való felmutatása (úrfelmutatás?) a múzeumban szemlélődőnek.

Ugyanakkor mélységesen konceptuális művek ezek, idézőjelben és/vagy anélkül, ennek megállapítását a nézőre bízom.

S mint a fenn idézett/megkísértett Pynchon-regény befejező mondata, ahol Oedipa Maas derűs nyugalommal veszi tudomásul, hogy a leghűsbavágóbb, életét és szellemi épségét egyaránt veszélyeztető rejtélyekre, kérdésekre egyszerűen nincs válasz, úgy Rastislav Škulec-nál sincsenek megoldások, csak esélyek a kételyek, hullakomoly kérdések sokismeretlenes felfogásának esetleges stratégiáira.

Noha e helyütt dobálódzhatnak terminusok sokaságával, inkább a hagyományosan csengő, szigorú „szobrok” szót használom az alkotó műveinek definiálásakor (igaz, szórványosan festmények, installációk, egyebek is találhatóak, sőt, némi elfogultsággal akár installációs szemszögből is értelmezhető a tárlat). De a „szobor” terminus – legyen az falról lelógó, feketére festett, fantáziadús mértani fém idom – az a szilárd talaj, mely Škulec alkotásai világában, újra és újra megkérdőjelezve minden létezőt –

valamiféle szemüveget, talajt, kontemplatív teret ad és még sok mást, épp puritán, földhözragadt egyszerűségéből adódóan.

A minimalizmus, az éles vonalak kedvelése, a terek, síkok szinte cool-agresszív szabdalása, deformálása is rajta hagyta a nyomait ezen a retrospektív, sokéves munkásságból ízelítőt bemutató alkotói opuson.

Akad itt fémmel rögzített, egymásba kapcsolt virágcserep-kompozíció, ahol a virágcserepek (ahogy máshol pl. egy zongora elemei) teljesen elveszítik egykori funkciójukat – ez egyébként a tárlat vezérmotívuma a felhasznált „alapanyagok” szempontjából – és új, immár nyugtalanító, provokáló funkciójú szoborszerűséggé lényegülnek át.

Az alkotó egyébként gyakran kendőzetlenül politizál. Akad olyan plakát – már 2000-ból és 2008-ból – melyen, mint az emberi méltóság megőrzésének módját Szerbiában, akasztófakötelet vagy érfelvágásra alkalmas zsilettpengéket állít ki mint bónuszt, és illusztrálja is, hogyan kell ezen innovatív cselekedeteket véghezvinni (abba most hadd ne menjek bele, igaz van-e).

Szintúgy a legmeztelenebb politikai gesztus a *Tartsd tisztán a kezed* című alkotás: emberi koponya (csak arra vagyok kíváncsi, honnan szerezte) a polcon trónolva, mellette egy plakát az ex-yu országok zászláival és egy nagy kérdőjellel a közepén, miegyéb, lenn a padlón átlátszó műanyag dobozkában majdnem-meddő föld, amelyből csak egy majdnem-mikroszkopikus méretű, beteges fűcsomó képes előbújni. Innen kissé arrébb látható (kipróbálható?) a helyes kis akasztófakötél-sor (a címben a „tranzit” [értsd: tranzíció] kifejezés is megtalálható).

De kissé burkoltabb utalások is megtalálhatók a lezajlott balkáni háború-sorozatra: az AK991 című, a falon a magasban díszelgő feketére festett, óriási húsbárd fémrészére asszociáló (és itt a hozzáhegesztett rácszat csak artisztikusabbá teszi a munkát)... látszólag elvont. De csak látszólag. Szubjektív megfejtése: AK, vagyis Kalasnyikov, az 1991 pedig a háborús tébolypornó kitörésének dátuma. Nem kell hozzá kommentár, noha minimalista geoidomként is értelmezhető.

Egy elkerített installáció (Vagy maradjak mégis a szobornál? Á, nem!) is magára vonja a figyelmet. Üde koporsó, rajta temetőbe „passzoló” kereszt, rajta villogó, huncut kis karácsonyfával (mint megtudtam, azért van elkerítve, mert ezzel a művel Škulec önmagát ajándékozta meg, a nézők pusztán csak kéretlen-kívánt szemlélődők).

Vagy az Epika Balkanika, ahol színes műanyag sípok, az elmaradhatatlan köté, majd egy kisebb köté, talán a gyerekeknek, különböző színű és méretű, tömérdek cipő (én Auschwitzre asszociáltam), homok, mindez előrangotott fiókokból virítva, kivéve a homokot, melyből a padlóra is jut, mutatván, a föld is mérgezett/kontaminált/elkárhozott.

Megemlíteném még az *Örökre immobilizált* című alkotást. Szűk, érdekes alakú cserépalakzattal gyűrűbe fogva egy vízszintes, katonai pokrócszerűség, diszkrétén sugallva azt a gondolatot, hogy tulajdonosa már az örök vadászmezőkön tanyázik.

Mindent egybevetve: az alkotó vállalja a nyílt politizálást.

Csak annyit mondhatok: ő tudja.

Rastislav Škulec munkássága azonban még véletlenül sem intézhető el pusztán ennyivel.

Alkotásai jelentős része legfeljebb egészen burkoltan politikus, és érvényesek rá akár a néhai posztmodern, akár a minimalista, akár a konceptualista, akár a geometrikus absztrakció fogalmak, terminusok, akár egyéb ismérvek.

Ez már a tiszta művészet önszervező és önreflektáló, autonóm birodalma. Itt is szívesen használ szokatlan anyagmegmunkálási és prezentálási formákat.

Vegyük példának az *Érintés három pontja* című fémbobjectet, melybe három nagyobb és három egészen apró lyuk fúrattatott. Vagy egy másik munkája: a távolról abszurd, funkcióképtelen ál-madárretetőre asszociáló, szokatlan anyagokat, pl. madzagot, préselt kartont is magába integrált faanyagból készült nyersszín érdekesség, netán a linóleumforgácsba burkolt fémalakzat, szintúgy fémnehezékkal a tetején és fémkoronggal a közepén, amely számomra a megfagyott sebesség érzetét kelti, esetleg a *Két ritmus* című, falécek szabdalta és falécek alkotta háromdimenziós háromszöge, mely egy festett fém háromszögre támaszkodik, amely ugyanakkora, mint a felső, csak fordított alakzatban (ennél az alkotásnál a plusz és a mínusz, a fény és az árnyék, és minden egyéb ellentét egymást támogatása/kiegészítése jut eszembe), vagy például egy üveglap-fa kreálmány, természetesen ezúttal is a matematikai idomok birodalmára hajazva, esetleg a cserép-fém, vízszintes és függőleges, elgondolkodtató és szemgyönyörködtető, engem a legszubjektívebben a zenei ütemekre emlékeztető munkája, és végül a kedvencem.

A címére már nem emlékszem, de a szegecsekkel borított fantáziadús fémalakzat mintha egy bizarr, rozsdamarta, kissé szétnyíló metáltitok lenne, ugyanis látjuk a beleapplikált textilszalagokat, fémhörét, szinte érezzük rozsdája maró, felvillanyozó illatát. Egy fémsüni, aki titokban a cikk legelején az idézetből reinkarnálódó Oedipa Maas, a trash-punk hercegnő, aki/ami a posztindusztriális szépség tetszhalott, de lélegző lenyomata, s akit/amelyet hiába is próbálnánk fellógatni az akasztókötél-hurkok bármelyikére: noha tudja, hogy a valóság birodalmát felfogni képtelenség, valamint jól ismeri a kétély pszichotopográfiáját, de masszív a kedves: szimplán leszakadna alatta a kötél.